Cezary RITTER

„TRYPTYK RZYMSKI" - PIERWSZE INTERPRETACJE
Sesja „Wokół *Tryptyku rzymskiego*", Lublin, KUL, 10 IV 2003

Jan Paweł II nie przestaje nas zaskakiwać. Tak było również i ostatnio, kiedy dowiedzieliśmy się, że podczas ubiegłorocznych wakacji Papież napisał poemat i że zamierza go opublikować, do czego wkrótce potem doszło: 6 marca 2003 roku równocześnie w Krakowie i w Rzymie odbyły się pierwsze publiczne prezentacje dzieła[*].

Zaledwie miesiąc po ukazaniu się *Tryptyku rzymskiego*[1], 10 kwietnia bieżącego roku, w środowisku Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego odbyła się sesja zatytułowana „Wokół *Tryptyku rzymskiego*", poświęcona temu właśnie poematowi. Została ona przygotowana przez Instytut Jana Pawła II, a jej inicjatorem był wicedyrektor Instytutu ks. dr Alfred Wierzbicki. Zarówno otwierający sesję rektor KUL ks. prof. Andrzej Szostek, jak i wprowadzający do niej ks. abp Józef Życiński zgodnie zauważyli, że aula KUL dawno już nie była tak szczelnie wypełniona publicznością. Zdaniem Wielkiego Kanclerza KUL, fakt, że w wolnej Polsce tak wielu ludzi przyciąga papieska poezja (czego dowodem była nie tylko szczelnie wypełniona aula, ale i to, że *Tryptyk...* bardzo szybko stał się wydawniczym bestselerem), napawa otuchą: jest to bowiem znak, że potrzeby duchowe nie giną pod naporem naszych codziennych trosk o dobra materialne.

Podczas sesji przedstawiono siedem głosów-komentarzy do *Tryptyku...* Rozpoczął je jeden z najbardziej zasłużonych przedstawicieli KUL-owskiej polonistyki, prof. Stefan Sawicki, wieloletni kierownik Katedry Teorii Literatury. Zwrócił on uwagę na charakterystyczny motyw „progu" w medytacjach zawartych w *Tryptyku rzymskim* (nawiązanie do tego motywu powracało podczas sesji także w innych wypowiedziach). Najpierw jest to próg zdumienia, zbliżenia człowieka poprzez kontemplację stworzenia do tajemnicy Boga, czyli próg wiary. Następnie jest to próg Słowa, którego przekroczenie przynosi człowiekowi nadzieję. I wreszcie jest to próg przymierza – w poemacie jest to przymierze Boga z Abrahamem – czyli próg miłości. Każda część poematu niejako wskazuje

[*] W niniejszym numerze „Ethosu" zamieszczamy teksty komentarzy kard. Josepha Ratzingera i prof. Giovanniego Realego wygłoszonych podczas watykańskiej prezentacji *Tryptyku rzymskiego*.

[1] Zob. Jan Paweł II, *Tryptyk rzymski. Medytacje*, Wydawnictwo św. Stanisława BM, Kraków 2003.

na kolejny „próg". Tryptyk rzymski jest zatem poetycką summą o Bogu doświadczanym od strony człowieka.

Kolejnym mówcą był gość z polonistyki UMCS, prof. Jerzy Święch, kierownik Zakładu Literatury Współczesnej. Skoncentrował on swoją i słuchaczy uwagę na samym słowie „medytacje", pojawiającym się już w podtytule papieskiego poematu. Nazwa ta wskazuje, że autor poetyckiej wypowiedzi zwraca się do czytelnika nie tyle jako ktoś, kto przemawia z piedestału Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, ale raczej jako człowiek kontemplujący prawdy wiary. Poprzez medytację wprowadza czytelnika w świat pytań i wewnętrznych zmagań bliskich każdemu, kto autentycznie pyta o racje swojej wiary. Stąd w poemacie wiele pytań odnoszących się do Boga, na czele z Pawłowym: „Kim On jest?"[2], czy też paradoksów, na przykład, kiedy Autor wskazuje na milczenie, poprzez które przemawia Bóg.

Według następnego mówcy, dr. Edwarda Fiały z Katedry Teorii Literatury KUL, *Tryptyk...* wprowadza nas nieodparcie w krąg myśli egzystencjalnej, odnoszącej się do tajemnicy istnienia. Ujawniają to już słowa z początku poematu, odnoszące się z jednej strony do przygodności ludzkiej egzystencji, z drugiej zaś wskazujące jednak na jej ponadczasowy aspekt: „«[...] to przemijanie ma sens» / «ma sens... ma sens... ma sens!»"[3]. Analizując kolejne części *Tryptyku...* i pojawiające się w nich motywy: kontemplacji stworzenia, kontemplacji Księgi Rodzaju odczytywanej w kontekście fresków Michała Anioła z Kaplicy Sykstyńskiej i wreszcie tajemnicy życia Abrahama, dr Fiała wskazał, że dzieło to – obok jego wielu innych znaczeń – jest niewątpliwie tryptykiem egzystencjalnym.

Trzy kolejne wypowiedzi miały pewien wspólny mianownik: były to wypowiedzi zarazem uczonych i poetów. Każdy z nich zwrócił uwagę na pewien wybrany szczególny aspekt poetyckiej wypowiedzi Jana Pawła II. I tak w wypowiedzi ks. prof. Jerzego Szymika (teologa-poety), kierownika Katedry Chrystologii KUL, na pierwszy plan wybijało się słowo „zdumienie" jako jedno ze słów-kluczy do odczytania *Tryptyku...* Dla prof. Józefa Ferta (polonisty-poety), kierownika Katedry Tekstologii i Edytorstwa KUL, papieskie dzieło to przede wszystkim tryptyk Słowa – jak powiedział – kompozycja rozpisana na kilkanaście tablic-tematów, powiązanych w trzy sekwencje – w optymalną triadę. Jan Paweł II jest poprzez to bliski tradycji wielkich polskich romantyków. Ks. dr Alfred Wierzbicki (filozof-poeta), reprezentujący Instytut Jana Pawła II oraz Katedrę Etyki KUL, podkreślił ogromną obrazowość, niemal malarskość języka i kompozycji *Tryptyku...*

Ostatnim mówcą wieczoru poświęconego poematowi Jana Pawła II był Winfried Lipscher, z wykształcenia teolog, a zarazem dyplomata, od wielu lat związany z Polską, aktualnie radca Ambasady Niemiec w Warszawie. Jest on także tłumaczem *Tryptyku...* na język niemiecki. Podczas swojej wypowiedzi Lipscher odczytał w języku niemieckim przetłumaczony przez siebie fragment poematu. Zwrócił on uwagę na coś, co dla nas w Polsce nie jest być może tak oczywiste: papieski poemat ukazuje się w czasie, kiedy to w Niemczech – podobnie jak w innych krajach Europy Za-

[2] Tamże, s. 15.

[3] Tamże, s. 10.

chodniej – literatura, a zwłaszcza liryka religijna od dawna nie jest obecna w kulturalnym krajobrazie. W tym kontekście ukazanie się *Tryptyku...* to swoista kulturowa prowokacja wobec człowieka Zachodu (zauważmy, że na ten fakt zwracał także uwagę Czesław Miłosz). Jest to – dodajmy – prawdopodobnie jeszcze jeden przykład na to, że Jan Paweł II nie przestaje zaskakiwać i prowokować swoich współczesnych.

Na zakończenie pragnę polecić książkę *Wokół „Tryptyku rzymskiego" Jana Pawła II*, która pod redakcją ks. Alfreda Wierzbickiego ukazała się w serii „Biblioteka Ethosu" (t. 7). Zostały w niej zamieszczone wszystkie wypowiedzi, które przedstawiono podczas sesji, jak również inne specjalnie do niej napisane teksty poświęcone poezji polskiego Poety, który od dwudziestu pięciu lat jest Papieżem[**].

[**] Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2003. Kilka z zamieszczonych w niej tekstów publikujemy również w niniejszym numerze „Ethosu" w dziale „Wokół *Tryptyku rzymskiego*".